

Comentariul operei Cezara scrisa de Mihai Eminescu - a treia parte

In acest "rai pamantesc" isi duce existenta inteleptul anahoret si-l invita pe Ieronim sa-l stapaneasca dupa moartea sa. Tot aici, batranul sihastru isi da obstescul sfarsit cand presimte ca i-a sosit ceasul de pe urma se asaza in albia unui rau si expiaza pentr-o moarte lenta si usoara fara durere, reintegrandu-se, astfel, prin evanescenta in circuitul naturii. Acesta este conceptul de moarte naturala de "euthanasie" (gr. "eu" - bine; "thanatos" - moarte), de la care vine si numele batranului sihastru. Acest concept il intalnim si la Schopenhauer.

S-au facut analogii, in ceea ce priveste acest cadru edenic, intre nuvela Cezara si romanul Hesperus, al lui Jean Paul Richter. Ermistul Emanuel, din Hesperus, este un personaj inrudit cu batranul Euthanasius. Amandoi practica o religie a naturii si isi desfasoara existenta intr-un eden, la fel de stralucitor, numai ca paradisul de la Maienthal, in care traieste Emanuel, se afla situat in varful unui munte (ceea ce tine de o mitologie nordica), in timp ce edenul sihastrului eminescian se afla intr-o insula inconjurata de apele limpezi si inspumate ale marii (ceea ce tine de o mitologie meridionala). Ambele sunt zugravite, inasa cu aceeaasi exuberanta si risipa de forme, linii, sunete, parfumuri si culori, printr-o tehnica amintind de cea a "corespondentelor" baudelairiene.

In eseul sau: Insula lui Euthanasius, din volumul cu acelasi titlu (1943), Mircea Eliade considera ca descrierea acestei insule reprezinta "cea mai desavarsita viziune paradiziaca din literatura romaneasca". Tot Mircea Eliade este acela care a reusit sa decripteze sensurile cele mai adanci ale nuvelei eminesciene. Dupa parerea marelui nostru mitolog, aceasta insula apartine unei geografii mitice, nu reale, si este un teritoriu sacru, nu profan, o varianta a edenului biblic. Cele patru izvoare, ce alimenteaza lacul, din mijlocul insulei, nu sunt decat cele patru rauri ale Raiului. Insula lui Euthanasius apare, astfel, ca o replica la Gradina Raiului.

inainte de intalnirea lor, pe insula Euthanasius, Ieronim si Cezara ilustreaza mitul Venus-Adonis. Dupa intalnirea lor, in cadrul edenic al acestei insule, eroii redevin Adam si Eva si se reintegreaza in arhetip. In finalul nuvelei este vorba, de fapt, de mitul reintegrarii in arhetip, al cuplului biblic, primordial, de dinaintea pacatului originar. Mitul reintegrarii in arhetip poate fi corelat cu mitul Androginului, un alt mit care a facut cariera in romantism Adam (in ebraica "primul om" sau "stramosul omului) a fost conceput, mai intai, ca Androgin Eva ("viata") s-a desprins din "coasta" lui Adam. Cuvantul "coasta" are, in ebraica si conotatia de "parte". Deci, mai corect spus ar fi ca Eva s-a desprins dintr-o "parte" a lui Adam.

Mircea Eliade avea perfecta dreptate, cand afirma, in eseul sau Mitul reintegrarii (1942), ca dragostea absoluta nu este, in ultima instanta decat o "nostalgie a androginismului".